

Citation style

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Michal Dragoun / Lucie Doležalová / Adéla Eberssonová (eds.), *Ubi est finis huius libri deus scit. Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem*, Praha: Scriptorium, 2015, in: *Český časopis historický*, 2018, 1, S. 293-295, DOI: 10.15463/rec.1256102510

český časopis historický

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

tenci svědčící studie (Pavel Soukup, „Kalich jako terč. Znamení hereze v první fázi pohusitské polemiky“, s. 103–134, Ota Halama, „Řehoř Hrubý z Jelení jako obránce kalicha“, s. 177–200), ale neměla tato Šmahelova „poznámka č. 29“ stát v čele svazku jako „Leitfrage“ čili klíčová sporná teze celé dispute?

Ono totiž od této výchozí otázky lze číst celou publikaci znovu a s jinak postavenými akcenty. Připomeňme, že Kateřina Horníčková zdůrazňuje roli chrámového prostoru středověkého městského kostela jako „semi-veřejný urbánní prostor“ a upozorňuje, že „s politickou konsolidací oficiálního dvojvěří po roce 1485 je kalich vnímán stále více jako politický symbol“ (s. 68). Také Jindřich Marek (Václav Koranda mladší a kompaktáta, s. 153–166) připomíná, že již za Jiřího z Poděbrad byla kompaktáta „chápana stále více v rovině privilegií a práv“ (s. 159), tedy v rovině politické. Marek ostatně objasňuje, že ke kompaktátům byla po roce 1436 připojena celá řada politicko-právních prováděcích předpisů, která měla uspořádat poměry zejména ve městech pražských, přičemž některé jejich body byly s kompaktáty de facto v rozporu (s. 162n.) Šlo hlavně o zajištění politické moci Korandovy a Příbramovy skupiny, dodejme proti sílícímu katolicismu. Ještě výrazněji se tato role kalicha vyhrtila po secesi části vídeňských mistrů a studentů do Prahy roku 1443 a jejich úspěchu s obnovením papežského souhlasu s *venia docendi* roku 1447 (Šmahel s. 169).

František Šmahel ve zmíněné, dvě staletí kališnické univerzity obzírající studii podstatně a produktivně překročil limit roku 1500. Škoda, že v kontextu onoho dvojího, tedy teologického a politického vnímání kalicha, nadto jinak interpreta-

ného uvnitř utrakvistických Čech a jinak v pohledu zvenčí, nebyla tematizována také otázka postupného „znehodnocení práva přijímat z kalicha“, dosaženého pro Čechy Ferdinandem I. na závěrečném sezení koncilu tridentského roku 1561. V předvečer zrušení kompaktát luterány ovládnutým zemským sněmem jakoby už o tento v principu epochální zisk nikdo nestál.

Jiří Pešek

Michal DRAGOUN – Lucie DOLEŽALOVÁ – Adéla EBERSONOVÁ (edd.)

Ubi est finis huius libri deus scit.

Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem

Praha, Scriptorium 2015, 675 s.

+ XXXII barevných vyobr.,

ISBN 978-80-88013-09-9.

Impozantní zbytky rukopisné knihovny kláštera roudnických augustiniánů kanovníků patří mezi naše nejvýznamnější středověké soubory, a to navzdory jejich neobyčejně rušným osudům, které se – jak nověji znovu prokázala M. Svobodová – vyznačovaly mj. mimořádnou mobilitou ve středověku i novověku. Přesto bylo až do nedávna možno konstatovat, že roudnické knihovně jako „instituci“ byla v minulosti věnována spíše kurzorická než soustavná pozornost. Před několika lety nastal díky Lucii Doležalové obrat. Nejen že se historií této knihovny a jejími různými aspekty začal obírat tým mladších zainteresovaných specialistů, ale v poměrně krátké době se podařilo zpřístupnit výsledky této práce v impozantní publikaci. Tím ovšem nemá být řečeno, že téma bylo vyčerpáno, ba naopak. Předkládaná práce, zejména důkladný katalog sbírky (o němž ještě níže), dává impulzy k dalšímu studiu.

Kniha sestává vedle běžných doprovodných příloh (bibliografie, rejstříky incipitů, konkordance signatur, soupis písařů, společný jmenný a věcný rejstřík aj.) ze dvou základních oddílů. První obsahuje část „výpravnou“, druhý pak je klíčovým textem, neboť podává mimořádně významný katalog rukopisů. Ten je jedním z dnes již četných výstupů tohoto druhu, které jsou spojovány se jménem Michala Dragouna (podílela se na něm i spoluredaktorka knihy A. Ebersonová), dnes vedle Stanislava Petra našeho vedoucího katalogizátora. Je známo, že většina dochovaných roudnických rukopisů se nachází (coby dary z březnické knihovny) v Knihovně Národního muzea, nicméně řada dalších se zatoulala i jinam, a to i za hranice našeho státu. Stejně tak je povědomo, že muzeální rukopisy jsou popsány F. M. Bartošem, který tak ovšem učinil jen velmi zběžně a nerespektoval běžné katalogizátorské uzance, takže jeho záznamy mnohdy nesdělují vše podstatné.

Dragoun nejen že zvolil formu detailního katalogového záznamu, ale pojal do soupisu i všechny dohledatelné rukopisy mimo tuto knihovnu, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. Přidal i soupis rukopisů z hlediska provenience jen možných či dubiálních. Soupis obsahuje prakticky všechny aspekty detailního popisu, takže jde o velmi seriózní počín, srovnatelný se špičkovými zahraničními katalogy. Jestli do vlastního soupisu nebyly zařazeny dva rukopisy pragmatického-diplomatického charakteru, lze to sice pochopit, nicméně pro případná další kodikologická studia, resp. při snaze o rekonstrukci možného místního skriptoria, by šlo o materiál prvořadý, který nelze pominout. Na základě předloženého soupisu získáváme do značné míry představu o základní struktuře knihovny, důležité to

instituce lucemburských Čech (řada jejích rukopisů ovšem pochází až z 15. století). Z klášterního prostředí máme takové knižní soubory už jen tři: třeboňské (také augustiniánské kanovníky, vyšebrodské cisterciáky a dolanské kartuziány).

Aby ovšem autorovy závěry mohly být určitější, bylo by zapotřebí nějakého roudnického středověkého soupisu. Ten s dost značnou pravděpodobností existoval, uvědomíme-li si péči, kterou klášter věnoval své knihovně. Stačí jen vzpomenout toho, že jí byl vyhrazen samostatný důstojný prostor a v něm naprosto ojedinělý středověký knihovní nápis. A ostatně takřka 200 dochovaných svazků naznačuje, že jisté šlo o výraznou část původního knižního fondu.

K části výpravné už jen stručně, ač medievistovi lze jejich četbu v každém případě (nejen) doporučit. Skládá se z části úvodní a dalších tří kapitol, z nichž první je věnována knihovně, druhá literární činnosti a poslední přináší kodikologická, uměleckohistorická a literární varia. Přestože autoři, tedy přesněji autorky (poměr je 12:6 v jejich prospěch) zachovávají značnou zdrženlivost v základních otázkách, které v dosavadní literatuře byly skoro jednoznačné, je z jejich statí patrna úcta i velké zaujetí vlastním tématem. Tato jistá zdrženlivost je svým způsobem i jakýsi program pro budoucnost. Jde zejména o tyto tři body: 1) Jde o bohatou a vlivem do nejvyšších světských a především duchovních struktur sahající instituci, nadto výrazně českonacionálního zaměření. 2) Předpokládá se, že jde o vedoucí duchovní strukturu karlovské doby. 3) Šlo o instituci s výrazným uměleckohistorickým potenciálem, zejména v záležitostech knižní malby.

Je ale asi vhodné také říci, že základní východiska jsou zřejmě nezpochybnitelná, i když závěry lze jistě prohlubovat, případ-

ně klást akcenty jiným způsobem. Všechny příspěvky jsou budovány na pramenném materiálu a není divu, setkáváme-li se opakovaně se jmény všech tří redaktorů. Potěšitelné je, že jde do značné míry o autory mladší či počínající střední generace, přičemž se redaktorům podařilo získat ke spolupráci odborníky různých, leckdy zdánlivě odlehklých specializací. Kniha je milníkem ve studiu roudnických dějin, a to v širokých souvislostech celočeských. Zdaleka to ale neznamená, že by bylo řečeno poslední slovo, ba ani, že všechno, co bylo podáno, nemůže být podrobeno kritice. Ostatně jedna důležitá práce je už avizována, totiž edice a komentář roudnického nekrologia, které je v mnoha směrech mimořádným pramenem. Ostatně první takovou vlaštovkou je Čítanka latinských textů z pozdně středověkých Čech.¹

Ivan Hlaváček

Raný novověk

Michaela ŽÁČKOVÁ ROSSI
*The Musicians at the Court of Rudolf II.
The Musical Entourage of Rudolf II
(1576-1612). Reconstructed from the*

Imperial Accounting Ledgers

Prague, Koniasch Latin Press (KLP) –
Association for Central European Cultural
Studies 2017, XLVI + 209 s.,
ISBN 978-80-87773-03-1.

V ediční řadě *Clavis monumentorum musicorum Regni Bohemiae* (Series S – Subsidia, VI) vyšel jeden ze souhrnných výsledků mnohaleté badatelské práce Michaely Žáč-

kové Rossi, české historičky a muzikoložky působící mezi Prahou a Florencií, která si vytkla za úkol vytvořit pevné faktografické základy ke studiu hudby na pražském císařském dvoře Rudolfa II. Její záměr má širší mezioborový dosah, neboť vychází vstříc snaze o skutečně celistvé pojetí rudolfinské manýristické kultury. Od sedmdesátých let 20. století se totiž pod vlivem epochálního díla R. J. W. Evanse intenzivně rozvíjí evropské a americké bádání o tomto tématu, ale největší pozornost se soustřeďuje na výtvarné umění a umělecké řemeslo, okultní nauky a počátky moderní vědy, popřípadě na administrativní a sociokulturní proměny pražského dvora a jeho zázemí. Hudební složka pražského manýrismu není vždy plně respektována. Problematika ovšem získala vynikajícího znalce v Petru Daňkovi, z jehož semináře vychází právě Michaela Žáčková Rossi. Jelikož není existenčně vázána na žádnou vědeckou instituci, v níž by musela pravidelně předkládat rychle vznikající dílčí výsledky (byť již publikovala řadu studií o této tematicce), mohla svou mimořádnou důkladnost a systematickosti soustředit na časově náročnou heuristiku, na vyčerpání úctyhodného pramenného korpusu a poté na vyhodnocení obrovského množství získaných údajů.

Autorka se rozhodla shromáždit a kriticky analyzovat veškerou zjištěnou pramenovou dokumentaci pro poznání hudebního života na rudolfinském dvoře. Pro rekonstrukci personální skladby tohoto hudebního prostředí zvolila nejúplnější a relativně nejspolehlivější pramen – sériově vedené a poměrně dobře zachované knihy habsburské Dvorské pokladny – Hofzählamtsbücher (HZAB) v Rakouském státním archivu (Österreichisches Staatsarchiv, oddělení Hofkammerarchiv). Samo heuristické zvládnutí těchto mohutných foliantů,

1 Lucie DOLEŽALOVÁ – Michal DRAGOUN – Jan CTIBOR (edd.), *Čítanka latinských textů z pozdně středověkých Čech*, Praha 2017.